

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На правах рукопису

БУРЯК
Петро Юрійович

**ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ВІДТВОРЕННЯ ВИРОБНИЧОГО
АПАРАТУ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ**

**Спеціальність: 08.06.01. – Економіка підприємств і
форми господарювання**

А в т о р е ф е р а т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 1996 р.

658

AB 34.078

Дисертацією є рукопис. Робота виконана в Інституті регіональних досліджень НАН України.

Наукові керівники:

ЛНБ України ім.В.Стефаника

00753875 (Z)

доктор
професор
НАН України
М. І. ДОЛІШНИЙ

Офіційні опоненти:

— доктор економічних наук, професор

Є. І. БОЙКО

кандидат економічних наук, доцент

І. Н. ПАЩЕНКО

Провідна установа:

— Тернопільська академія народного господарства

Захист дисертації відбудеться " 16" лютого 1996 р. о 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.04.10.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук в Інституті регіональних досліджень НАН України за адресою: 290026, м. Львів, вул. Козельницька, 4.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту регіональних досліджень НАН України.

Автореферат розісланий " 12" січня 1996 р.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради, кандидат економічних наук

В. І. ЖОВТАНЕЦЬКИЙ

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

I.1. Актуальність проблеми. Вихід економіки України і подальший її динамічний розвиток потребують докорінної перебудови виробничого апарату на основі його інтенсивного відтворення в темпах і пропорціях, які обумовлюються стратегічною економічною політикою.

Виробничий апарат в матеріальному виробництві народногосподарського комплексу України морально і фізично застарілий, а процеси його відтворення в останні роки істотно сповільнюються, що ставить під загрозу подолання економічної кризи і створення конкурентоспроможної економіки.

У вітчизняній і зарубіжній науковій літературі питанням відтворення виробничого апарату приділялось багато уваги. Проте сучасний період розвитку економіки в Україні особливий. Він характеризується послабленням командно-адміністративних методів управління економічними процесами і повільним становленням основних інститутів ринку. В цих умовах відтворення виробничого апарату має певні особливості, а його інтенсифікація набуває життєво необхідного значення для економічного виживання України як суверенної держави. Це обумовлює актуальність проблеми і народногосподарське значення необхідності її вирішення.

I.2. Метод дисертаційної роботи є розробка науково-методичних положень та практичних рекомендацій, спрямованих на інтенсифікацію процесів відтворення виробничого апарату в умовах переходу до ринку.

Досягнення вказаної мети потребує вирішення комплексу наступних завдань:

- проведення аналізу процесів відтворення виробничого апарату, зокрема, основних фондів, у народному господарстві України;
- обґрунтування необхідності активізації інвестиційної діяльності як основи раціонального відтворення виробничого апарату;
- визначення мотиваційних основ і мотиваційного механізму відтворення;
- обґрунтування необхідності здійснення роздержавлення і приватизації майна державних підприємств як вирішальної умови підвищення мотивації інтенсивного відтворення виробничого апарату;

- формування основних принципів створення економічного механізму відтворення виробничого апарату, розробка його функціональної структури;

- розробка методів оцінки напрямків розвитку технологічних систем в процесі відтворення виробничого апарату.

I.3. Нові наукові результати проведеного дослідження полягають в:

- теоретичному обґрунтуванні мотиваційної основи інтенсифікації відтворення виробничого апарату, якою виступає узгодження індивідуальних, колективних і державних інтересів щодо вказаних процесів;

- теоретичному обґрунтуванні необхідності роздержавлення і приватизації як ключового напрямку узгодження індивідуальних, колективних і державних інтересів стосовно інтенсифікації відтворення виробничого апарату;

- визначенні принципів і розробці функціональної структури системи управління інвестиційними процесами;

- розробці методичних основ оцінки напрямків розвитку технологічних систем.

I.4. Теоретичною і методологічною основою дослідження є наукові праці в галузі економічної теорії, які передбачають організацію суспільного виробництва на принципах ринкової економіки та інтегрування України в світову економічну систему.

I.5. Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є теоретичні, методологічні і прикладні проблеми управління відтворенням виробничого апарату в умовах реформування економіки України і переходу до ринкової моделі господарювання.

Об'єктом дослідження є відтворення виробничого апарату та інвестиційні процеси у сфері виробництва.

I.6. Конкретний особистий внесок дисертанта у розробку наукових результатів, що виносяться на захист. До основних наукових результатів, що виносяться на захист і які особисто належать дисертанту, відносяться ті, що вказані в розділі I.3. автореферату як наукові результати.

I.7. Рівень реалізації впровадження наукових розробок. Розроблені в дисертації концептуальні підходи щодо формування системи управління відтворенням виробничого апарату, практичні реко-

мендації щодо оцінки напрямків технологічного розвитку використовувались в процесі прийняття управлінських рішень керівництвом АТ "Львівбуд", Львівського ДБК-І.

Пропозиції по формуванню системи управління можуть бути використані відповідними владними структурами та крупними господарськими формуваннями.

І.8. Апробація роботи. Теоретичні положення та практичні рекомендації, отримані в процесі досліджень по темі дисертації, знайшли відображення в планових науково-дослідних роботах, виконаних Інститутом регіональних досліджень НАН України.

Основні положення і результати роботи доповідались на міжнародних і загальнодержавних науково-практичних конференціях і семінарах: "Становлення нової економічної системи в Україні /Львів, 1994/; "Проблеми становлення української соціально-економічної моделі" /Львів, 1993/; методологічних семінарах в Інституті регіональних досліджень НАН України.

І.9. Структура роботи. Дисертація містить вступ, три основні розділи, висновки і рекомендації, список використаної літератури. Загальний обсяг роботи 146 стор.

І.10. Публікація результатів дослідження. Основні положення дисертації опубліковані в 4 наукових працях загальним обсягом 6,9 д.а.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

2.1. Соціально-економічна криза в Україні проявляється не лише в скороченні виробництва, але і в наростаючому звуженні можливостей для розширеного і навіть простого відтворення виробничого апарату.

В економіці України наростаючими темпами відбувається старіння виробничого апарату, особливо основних виробничих фондів. Це проілюстровано в табл. I.

Таблиця I

Задоволення потреби в реновації в народному господарстві України, %

Галузі	1986-1990рр.	1991р.	1992р.	1993р.
Матеріальне виробництво	53,8	40,6	48,5	28,2
Сільське господарство	81,2	58,5	56,3	23,3
Будівництво	45,7	30,7	30,3	44,8
Транспорт і зв'язок	34,6	36,4	16,0	24,6
Матеріально-технічне постачання і збут	31,1	69,4	19,9	28,5
Заготівлі	39,6	36,6	-	7,4
Торгівля і громадське харчування.	32,4	51,7	14,7	3,6
Невиробнича сфера	41,2	55,3	44,7	26,2

На сучасному етапі розвитку економіки України для нормалізації режиму відтворення виробничого апарату, приведення його у відповідність зі встановленим режимом реновації існуючого парку засобів виробництва необхідно підвищити частку нагромадження в національному доході в 9-11 % до 25-26 %.

2.2. На протязі останніх років спостерігається тенденція деформації структури фонду нагромадження. В загальному його обсязі переважає частка запасів, оборотних коштів і резервів при одночасному зменшенні питомої ваги виробничого нагромадження.

В той же час вивільнення значних ресурсів нагромадження об'єктивно можливе лише по мірі розповсюдження нових більш продуктивних технічних засобів і стабілізації динаміки фондівіддачі. Реальна динаміка не свідчить на користь швидкого створення таких передумов.

2.3. Продовжується негативна тенденція спаду інвестиційної активності у виробничій сфері. За 1990-1993 рр. її питома вага у загальному обсязі капітальних вкладень зменшилася з 73,5 % до 56,9 %. Це обумовлено тим, що за умов нестійкої фінансово-економічної ситуації та відсутності надійної правової бази потенційним інвесторам економічно не вигідно робити крупні і довгострокові вкладення у капітальне будівництво виробничої сфери, оскільки висока інфляція знецінює кошти вже в процесі інвестування.

Серед галузей виробничої сфери відносно значні кошти спрямовуються на розвиток промисловості, де пріоритет віддається паливно-енергетичному і металургійному комплексам, в той час, як частка вкладень у машинобудування не перевищує 3,3 %, хімічну та нафтохімічну промисловість - 1,6 %. Такий розподіл формує ресурсні обмеження для росту інвестиційної активності у перспективі, прив'язує національну економіку до старої структури відтворення, застарілих технологій.

Це підтверджує і галузева структура основних фондів. Аналіз динаміки кількості робочих місць в промисловості України також свідчить про посилення негативних тенденцій в її галузевій структурі.

2.4. Інтенсивність відтворення виробничого апарату залежить від узгодження економічних і соціальних інтересів окремих працівників, підприємств і держави стосовно вказаного процесу. Тому вибір пріоритетних його напрямків та формування ефективної системи управління ним тісно зв'язані з вивченням мотиваційних основ і співставлення інтересів різних суб'єктів. Чим в більшій мірі співпадають індивідуальні, колективні /державні/ інтереси, тим сильнішою є мотиваційна основа і гарантія здійснення заходів по відтворенню і модернізації виробничого апарату.

2.5. В значній мірі можливість подолати протиріччя між цими інтересами з'явилась в процесі здійснення економічної реформи, метою якої є перехід до ринкової економіки. Формування ринкових відносин займає досить тривалий проміжок часу, тому цілком зрозуміло, що забезпечення єдності економічних інтересів вимагає в кожен його момент певного економічного середовища. При цьому поєднання інтересів забезпечується в тій мірі, в якій механізм управління відтворенням адаптований до конкретних економічних умов: динаміки основних економічних процесів, структури економіки,

структури форм власності на засоби виробництва, рівня монополізації виробництва і т.п. По ходу формування ринкових відносин і посилення впливу ринкової саморегуляції процесів відтворення виробничого апарату в більшій мірі забезпечуватиметься єдність економічних інтересів / індивідуальних, колективних і державних/..

2.6. Повне поєднання економічних інтересів у питаннях відтворення можливе лише гіпотетично, оскільки економічні процеси перебувають у постійному розвитку, отже, змінюються і наслідки відтворення виробничого апарату, його результати для держави в цілому, кожного виробничого колективу і кожного його працівника зокрема.

Перехідний етап у формуванні ринкових відносин характеризується певними диспропорціями у забезпеченні індивідуальних, колективних і державних інтересів. Це, зокрема, проявляється в так званому "колективному егоїзмі", що являє собою, по суті задоволення колективних інтересів за рахунок державних і індивідуальних, і який виникає внаслідок надання значної самостійності суб'єктам господарювання /з одного боку/, і недосконалого /а швидше – не комплексного / підходу до управління економічними процесами, зокрема відтворенням виробничого апарату. Отже, необхідно створити систему управління відтворенням виробничого апарату і відповідний їй економічний механізм, які б забезпечили оптимальне співвідношення між дотриманням економічних інтересів.

2.7. Аналіз стану інвестиційної активності в Україні дає підставу сформулювати основні умови здійснення інвестицій та визначальні критерії вибору організаційних форм господарювання, які б забезпечували інтенсифікацію інвестиційних процесів.

Інвестування у виробничу сферу повинне здійснюватись головним чином за рахунок коштів підприємств та фізичних осіб, оскільки в сучасній економічній ситуації можливості фінансування інвестиційних проектів за рахунок державного бюджету вкрай обмежені. Таким чином, організаційна форма господарювання повинна забезпечити прилив позабюджетних коштів. Це можливе двома шляхами – або стимулюванням юридичних та фізичних осіб вкладати вільні кошти в конкретні проекти під державні гарантії / випуск облигацій, відкриття позик і т.п./, або зацікавленість інвесторів у безпосередньому вкладенні коштів у конкретне підприємство / у вигляді покупки акцій, вкладання паїв та ін./.

Перший шлях дає змогу акумулювати значно більші кошти, ніж другий, проте він дискредитований державою настільки, що сьогодні є малоефективним і нереальним. Потрібні дуже сильні стимули і тривалий час для появи довіри до економічної політики уряду.

2.8. Організаційна форма господарювання повинна забезпечувати вільний прилив коштів від населення і юридичних осіб, що найпростіше здійснюється шляхом випуску і продажу акцій. Водночас існує цілий ряд застережень, які істотно звужують коло акціонерних товариств, здатних акумулювати необхідну "критичну масу" інвестиційних ресурсів і уміло ними розпорядитись. До цих застережень слід віднести такі:

- далека від оптимальної галузева структура народногосподарського комплексу України робить досить привабливими диверсифікацію виробництва, конверсію, розвиток певних пріоритетних з точки зору суспільства і держави, галузей і виробництв. Проте реалізація інвестиційних проектів вищезгаданого характеру потребує досить значних, навіть для масштабів галузі, капіталовкладень. Акціонерному товариству, утвореному на базі окремого підприємства, навіть достатньо великого, така задача не під силу;

- відстала технологічна база більшості вітчизняних підприємств неспроможна виробляти конкурентоспроможну /за критерієм якості, чи за критерієм сукупних витрат/ продукцію. Необхідне включення до складу акціонерного товариства потужних науково-дослідних, проектно-конструкторських підрозділів і організацій, що знову ж таки неможливе для звичайного акціонерного товариства;

- необхідно забезпечити достатньо ефективне управління всіма стадіями інвестиційного циклу і утримати життєздатність акціонерного товариства протягом всього інвестиційного лагу, оскільки реальний прибуток від здійснення крупномасштабного проекту можливий лише через декілька років. Це потребує створення в межах акціонерного товариства надійних фінансових структур, зокрема, банків. При нинішніх вимогах до стартового статутного фонду банку створення згаданих структур малоймовірно.

Вирішення вказаних проблем можливе на основі формування холдингових компаній та фінансово-промислових груп /ФІПГ/. До цього слід додати, що такі організаційні форми господарювання в найбільшій мірі забезпечують узгодження економічних інтересів кожного працівника, кожного підприємства чи організації і держави в цілому.

2.9. Регулювання діяльності ФПГ може здійснюватися у різних формах:

- координація діяльності учасників шляхом холдингової компанії;
 - координація діяльності транс-фондами і банками;
 - єдність учасників ФПГ завдяки взаємному володінню акціями;
- Створення ФПГ може здійснюватись шляхом:
- поділу фірми на декілька самостійних компаній;
 - відокремлення будь-якого підрозділу від материнської компанії;
 - злиття і поглинання компаній, в ході яких одна з них /головна фірма / здобуває контрольний пакет акцій інших;
 - групування навколо банків, які фінансують діяльність компаній; і при цьому її координують;
 - заключення контрактів на управління, транспорт технологій, довгострокову закупівлю товарів.

2.10. Основними чинниками, що обумовлюють переваги організації і функціонування ФПГ у порівнянні з іншими організаційно-правовими формами господарювання є наступні:

- можливість об'єднання і мобілізації фінансових і матеріальних ресурсів учасників ФПГ для здійснення спільних інвестицій, підвищення конкурентоспроможності і ефективності виробництва;
- фінансова можливість контролю виробництва шляхом динамічного управління контрольними пакетами акцій та іншими активами учасників ФПГ при збереженні господарської незалежності дочірних компаній і підприємств, включення в систему ФПГ банків, страхових компаній, інвестиційних фондів та інших фінансово-кредитних установ;
- збереження і відтворення на принципово новій основі технологічних ланцюгів у створенні технічно складної продукції і товарів народного споживання, сприяння кооперації підприємств-суміжників і здійснення ними узгодженої інвестиційної політики;
- зменшення ступеня ризику в діяльності компаній / підприємства /, що входять до конкретної ФПГ, які є юридичними особами, несуть самостійну відповідальність за всіма своїми зобов'язаннями. Разом з тим, головне підприємство / материнська компанія / має можливість підтримувати дочірні компанії / підприємства /, філіали і представництва фінансовими та іншими засобами;

- можливість підтримки розвитку мережі малих підприємницьких структур, в тому числі на основі франчайзингу, системи контрактів і субконтрактів.

2.II. Реальні переваги і недоліки ФПГ як системи материнської і дочірних компаній порівняно із сукупністю окремих підприємств приведені в табл. 2.

Таблиця 2

Особливості фінансово-промислових груп
як організаційної форми господарювання

Переваги	!	Недоліки
- економія на посередницьких операціях, можливість кращого використання основного і оборотного капіталу, отримання оптових скидок;		- збільшення оподаткування, можливість подвійних податків на доходи / прибуток /, що зв'язано з недосконалістю законодавчої бази;
- концентрація, спеціалізація і кооперація виробництва;		- можливість легкого розпаду при порушенні вимог чинного законодавства;
- використання різниці курсів материнських і дочірних компаній;		- можливість посилення монопольного становища ФПГ та зниження конкуренції виробників;
- можливість диверсифікацій виробництва;		- додаткові витрати організаційного характеру;
- можливість акумуляції коштів та перерозподілу прибутків в межах ФПГ;		- необхідність проведення відособленої ревізії кожної компанії
- централізація керівництва, здійснення єдиної фінансової, соціально-економічної та науково-технічної політики;		
- зниження інвестиційного ризику		

2.I2. Оновлення виробничого апарату є проблемою стратегічного розвитку підприємства, що потребує всебічного аналізу варіантів технологічного розвитку. З цією метою аналізується бізнес-плани, інвестиційні проекти і т.п. Проте основним критерієм при цьому практично завжди виступає величина і норма прибутку. Поза тим в умовах перехідної економіки їх значення може коливатись в

значних межах, що обумовлене нестабільністю зовнішнього економічного середовища. Тому доцільно доповнювати традиційні види аналізу стратегічних оцінок прогресивності технологічних систем, яка давала б об'єктивну характеристику рівня ефективності використання основних видів виробничих ресурсів.

2.13. При оцінці прогресивності технологічних рішень і порівнянні їх з існуючою /діючою/ технологічною системою можливе застосування індексного підходу. У такому випадку кількісним виразом прогресивності нового технологічного рішення може бути інтегральний індекс зниження рівня споживання ресурсів, який визначається як:

$$I = I_M \cdot I_T \cdot I_\Phi$$

Тут I_M - індекс зниження споживання матеріально-сировинних ресурсів, який розраховується як $M_0 : M_1$, де M_0 і M_1 - вартість спожитих у процесі виробництва ідентичної / або приведеної до такої / продукції матеріально-сировинних ресурсів відповідно по базовому і новому варіантах; I_T та I_Φ - індекси росту відповідно продуктивності праці і фондівіддачі при переході до нового технологічного принципу.

$$I_T = \frac{T_0}{T_1}$$

де: T_0 і T_1 - трудомісткість виробництва відповідно по базовому і новому варіантах;

$$I_\Phi = \frac{\Phi_1}{\Phi_0}$$

де: Φ_1 і Φ_0 - фондівіддача відповідно по новому і базовому варіантах.

Цільова функція при виборі найбільш прогресивного технологічного рішення може бути виражена як:

$$I = f(M, T, \Phi) \rightarrow \max$$

Пропонований підхід може бути застосований передусім для розробки базових технологічних систем, які ґрунтуються на перспективних довгоживучих технологічних принципах. Такі системи по-

винні призначатися для впровадження у найрізноманітніших галузях з врахуванням певної інваріантності, обумовленої конкретними виробничими умовами. Це висуває задачу забезпечення створених систем додатковими комплектуючими пристроями, устаткуванням, приладами і т.п.

2.14. Пряма участь держави в процесі відтворення виробничого апарату в ринковій економіці повинна відбуватися на рівні бюджетних витрат центрального уряду і місцевих органів влади, а також через підприємства, що знаходяться в державній власності.

У механізмі прийняття інвестиційних рішень необхідно виділити два рівні: центральний і місцевий / регіональний /.

До завдань, що вирішуються на центральному рівні і мають, практично, загальне розповсюдження, слід віднести:

- координації та регулювання відтворення виробничого апарату, яке фінансується із держбюджету;
- надання приватним фірмам та організаціям держзамовлень, що видаються внаслідок проведення торгів підряду / тендерів /;
- контроль за виконанням діючого в країні законодавства з питань інвестиційної діяльності, існуючих нормативів, інструкцій, правил тощо;
- надання підприємствам фірмам ліцензій на здійснення робіт як проектного, так і виробничого характеру;
- вибір цілей інвестиційної політики та визначення шляхів їх досягнення;
- регулювання діяльності системи страхування вітчизняних інвесторів від ризику втрат при здійсненні інвестицій за кордоном тощо.

На регіональному рівні управління вирішуються питання фінансування місцевих програм відтворення виробничого апарату, встановлення структури і пропорцій цього відтворення, створення сприятливого інвестиційного клімату для місцевих компаній тощо.

2.15. Для виходу України з інвестиційної кризи, нормалізації відтворювальних процесів, здійснення структурної перебудови економіки в обов'язковому порядку повинно здійснюватися регулювання ІД, бути розроблена відповідна інвестиційна стратегія, що визначає спосіб, яким повинні здійснюватися інвестиції: централізовані або власні кошти і бажані співвідношення; пріоритетні напрямки інвестиційних вкладень; умови, необхідні для створення

сприятливого інвестиційного клімату між ними та перешкоджаючі впливу валютних коштів за кордон.

При кризовому стані економіки закономірним є здійснення її структурної перебудови, яка супроводжується, з одного боку, знеціненням основного капіталу у галузях, що не відповідають потребам національної економіки та її місцю у світовому розподілі праці, а з другого – розвитком прогресивних галузей, які всіляко забезпечуються державною підтримкою. В загальному вигляді економічний механізм регулювання відтворення виробничого апарату представлений схемою на рис.1.

2.16. Практичні заходи по розробці інвестиційної стратегії передбачають вирішення наступних трьох головних проблем:

- по-перше, формування необхідної законодавчої бази;
- по-друге, формування відповідного економічного середовища, для чого слід реформувати податкову систему. З цією метою доцільно розробити існуючий у всіх розвинутих країнах податковий кодекс, узгодити між собою податкове та інвестиційне законодавство;
- по-третє, інвестиційна стратегія повинна передбачати не тільки створення відповідного економічного середовища, але й бути підкріпленою політикою управління інвестиціями.

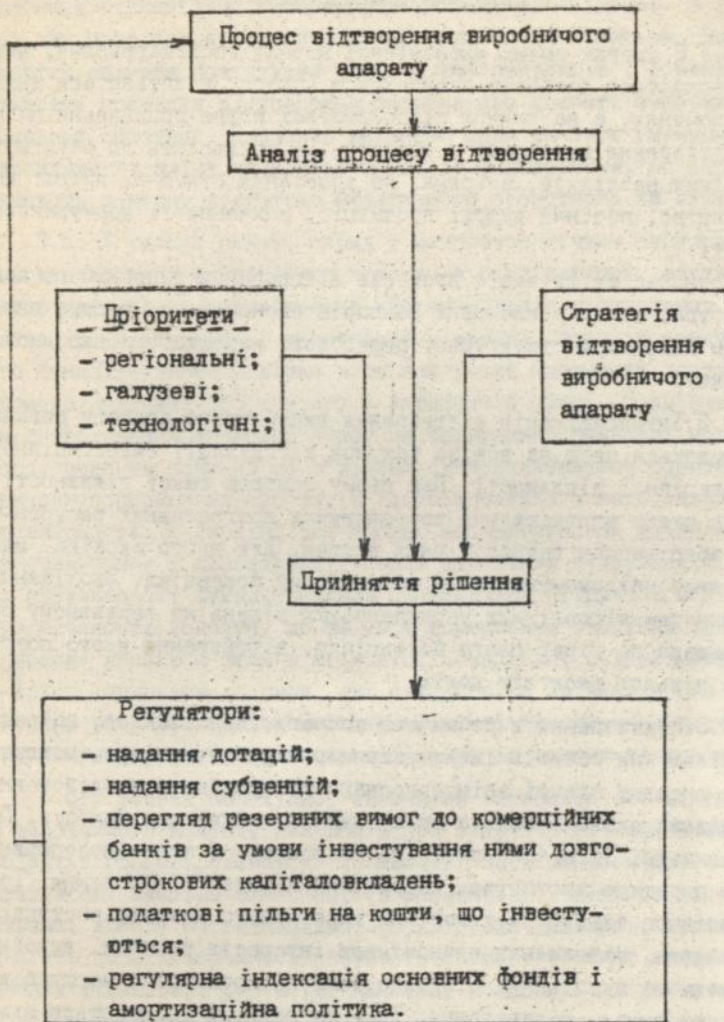

Рис. 1. Економічний механізм регулювання відтворення виробничого апарату

3. ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

3.1. В умовах зміни економічної моделі господарювання, яка супроводжується глибокою економічною кризою, відбувається значне скорочення, а на деяких підприємствах повне припинення процесів відтворення виробничого апарату. Це призводить до багатьох негативних наслідків, зокрема, до зростання сукупних витрат на виробництво, падіння якості продукції, зниження її конкурентоспроможності.

Водночас активізація процесів відтворення виробничого апарату виступає одним з ключових факторів економічного росту, вирішальним напрямком структурної перебудови народногосподарського комплексу.

3.2. Інтенсифікація відтворення виробничого апарату повинна здійснюватися, перш за все, за рахунок активізації інвестиційної та іновативної діяльності. При цьому основою такої діяльності повинно стати впровадження довгоживучих прогресивних ресурсо- та енергозберігаючих технологічних систем. Для цього Україна має необхідний науково-технічний та кадровий потенціал. Зволікання з прийняттям відповідних управлінських рішень на державному рівні призведе до втрат цього потенціалу, відтворення якого потребуватиме кількох десятків років.

3.3. Відтворення виробничого апарату, перш за все, за рахунок збільшення обсягів інвестування у виробничу сферу, можливе лише у випадку прямої заінтересованості виробника у здійсненні відповідних економічних та організаційно-технічних заходів. При цьому вказані інтереси можуть не співпадати з загальнодержавними, що породжує протиріччя, стримуючи процеси відтворення. Тому мотиваційною основою відтворення виробничого апарату виступає, перш за все, узгодження економічних інтересів держави, виробника і кожного працівника стосовно темпів, пропорцій, масштабів і структури такого відтворення. Таке узгодження досягається створенням відповідного економічного середовища, параметри якого визначаються розмірами податків, умовами надання кредитів та іншими економічними важелями.

3.4. Забезпечення посилення мотивації відтворення виробничого апарату, зокрема за рахунок заінтересованості інвесторів у направленні капітальних вкладень у виробничу сферу, потребує

створення відповідних економічних умов господарювання. В зв'язку з цим потрібно створити певний економічний механізм. Такий механізм повинен поєднувати ринкову саморегуляцію і державне регулювання процесів відтворення виробничого апарату переважно економічними важелями. Вказаний механізм повинен бути гнучким і адаптивним до зміни характеру процесів відтворення, що передбачає наявність в ньому достатньо ефективного зворотного зв'язку.

3.5. В умовах ринку, поряд з макроекономічним регулюванням умов відтворення виробничого апарату з боку держави, надзвичайно важливу роль в забезпеченні високих темпів відтворення та активізації інвестиційної діяльності відіграє механізм конкуренції. Його функціонування можливе лише при умові наявності достатньо вагомого недержавного сектору у виробничій сфері. В зв'язку з цим проголошення державою курсу на формування ринкової моделі господарювання повинно обов'язково супроводжуватися формуванням конкурентоспроможних суб'єктів господарювання з недержавною формою власності. В Україні цей процес забезпечується здійсненням роздержавлення і приватизації майна державних підприємств. Аналіз ефективності функціонування промислових підприємств різних форм власності показує, що за умов формування ринкових відносин та прояву кризових явищ в економіці недержавні підприємства краще пристосовуються до умов, які склалися. В зв'язку з цим надзвичайно важливим фактором інтенсифікації відтворення виступає поглиблення процесів приватизації майна державних підприємств.

3.6. В умовах перехідної економіки інтенсивність відтворення виробничого апарату значною мірою залежить від адаптивності суб'єктів господарювання до динамічних змін макроекономічного середовища. Вказана адаптивність залежить від кількох факторів, зокрема, вибору організаційної форми господарювання. Активна діяльність по відтворенню виробничого апарату вимагає наявності значних фінансових ресурсів, належної мотивації здійснення інвестицій у виробничу сферу, мобільності залучення у виробництво оборотних засобів та виробничих потужностей; динамічного освоєння капітальних вкладень в найбільш пріоритетні напрямки та проекти. На основі аналізу сучасного стану макроекономічного середовища та перспектив зміни його основних параметрів, узагальнення досвіду діяльності різних за організаційною формою господарювання підприємств в Україні та за кордоном можна зробити висно-

зок про те, що найбільш ефективними з позиції інтенсифікації відтворення виробничого апарату господарськими структурами виступають фінансово-промислові групи. В зв'язку з цим важливим фактором активізації відтворення виробничого апарату виступає створення відповідної правової бази та економічних умов створення ФПГ.

3.7. В процесі відтворення виробничого апарату виникає проблема вибору напрямків розвитку технологічних систем, що обумовлено потребою інвестування в самі перспективні довгоживучі базові технологічні системи. Вирішення вказаної проблеми в певній мірі може бути здійснено шляхом застосування методичного підходу, який враховує всі основні компоненти технологічної системи – організаційну, технологічну і технічну, а також ресурсомісткість / ресурсовіддачу / по основних видах залучених в господарський оборот виробничих ресурсів.

3.8. Для виходу України з інвестиційної кризи, нормалізації відтворувальних процесів, здійснення структурної перебудови економіки необхідно розробити інвестиційну стратегію. Це передбачає вирішення наступних трьох головних проблем: реформування законодавчої бази, формування відповідного економічного середовища, розробка політики управління інвестиціями, тобто визначення напрямків і пріоритетів у використанні акумульованих коштів.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ОПУБЛІКОВАНІ В ТАКИХ НАУКОВИХ ПРАЦЯХ:

1. Шляхи роздержавлення підприємств будівельної індустрії. – Львів, 1995. – 6,0 д.а. / в співавторстві /.
2. Приватизаційні процеси і екологічне оздоровлення підприємств. / В зб.: Проблеми регіональної політики. – Ін-т регіональних досліджень НАН України, Львів, 1995. – 0,3 д.а.
3. Акціонування як форма роздержавлення – важливий фактор структурної перебудови економіки. / В зб.: Соціально-економічні проблеми управління регіоном в умовах ринкової трансформації економіки. – Ін-т регіональних досліджень НАН України. – Львів, 1994. – 0,3 д.а.
4. Інвестиційна діяльність підприємств і організацій будівельного комплексу. В зб.: Соціально-економічні проблеми управління регіоном в умовах ринкової трансформації економіки. – Ін-т регіональних досліджень НАН України. Львів, 1994. – 0,3 д.а. / в співавторстві /.

А Н Н О Т А Ц И Я

Буряк П.Д. Интенсификация воспроизводства производственного аппарата в условиях переходной экономики.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01 - Экономика предприятий и формы хозяйствования. Институт региональных исследований Национальной академии наук Украины, Львов, 1995.

Защищаемая диссертация является рукописью, которая содержит теоретические исследования воспроизводства производственного аппарата в условиях переходной экономики. Определены факторы интенсификации воспроизводства производственного аппарата и предложены методические решения по формированию системы управления, даны рекомендации по оценке технологических систем.

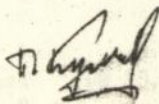
S U M M A R Y

Buriak P.Yu. Intensification of Production Apparatus Reproduction in the Conditions of Transitional Economy.

The dissertation thesis for the scientific degree of Candidate of Sciences (Economy) in the speciality 08.06.01 - Economics of Plants and Forms of Economy. Institute of Regional Research of National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, 1995.

The defended thesis is a manuscript, containing theoretical investigation of production apparatus reproduction in the conditions of transitional economy. The factors of intensification of production apparatus reproduction are defined, methodological solutions for management system formation are suggested, and recommendations for the evaluation of technological systems are given.

Ключові слова: виробничий апарат, відтворення, управління, роздержавлення.

441.92.0

АВ 34.018

Підписано до друку 5.01.96. Формат. 60x84/16.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 1,0. Тираж 100. Зам. 3.
Друк ПТУ №58. 290008, Львів, вул. Ів. Федорова, 9.